

SADRŽAJ

1. RAD U LABORATORIJI ZA ORGANSKU HEMIJU.....	1
1.1. Osnovna pravila i organizacija rada u laboratoriji za organsku hemiju	1
1.2. Zaštita od opasnosti pri radu	2
1.2.1. Opasne hemikalije.....	2
1.2.2. Otpadne hemikalije	3
1.2.3. Zaštitna sredstva pri radu u laboratoriji.....	4
1.3. Nezgode u laboratoriji i prva pomoć.....	4
1.3.1. Požar u laboratoriji.....	4
1.3.2. Opekotine.....	5
1.3.3. Povrede izazvane hemikalijama	6
1.3.4. Posekotine i rane	7
1.3.5. Trovanje.....	7
2. EKSPERIMENTALNA TEHNIKA U LABORATORIJI ZA ORGANSKU HEMIJU 9	
2.1. Posuđe i pribor od različitih materijala	9
2.1.1. Staklo	9
2.1.1.1. Normalni brušeni spojevi	9
2.1.1.2. Posuđe i pribor od stakla	11
2.1.1.3. Rad sa staklenim posuđem	18
2.1.2. Porcelan	21
2.1.3. Pluta	21
2.1.4. Guma.....	22
2.1.5. Metali, termoizolacioni materijal, hartija	23
2.2. Aparature za izvođenje organskih sinteza	24
2.2.1. Pravila pri izboru i sastavljanju aparature	27
2.3. Osnovne operacije u eksperimentalnom radu.....	28
2.3.1. Sitnjenje i sejanje	28
2.3.2. Mešanje i mućkanje	28
2.3.3. Zagrevanje.....	31
2.3.3.1. Tehnike zagrevanja i toplotna kupatila	31
2.3.4. Hlađenje.....	35

2.3.5. Sušenje organskih jedinjenja	37
2.3.5.1. Tehnika sušenja tečnih organskih jedinjenja	39
2.3.5.2. Tehnika sušenja gasovitih jedinjenja	40
2.3.5.3. Tehnika sušenja čvrstih jedinjenja	40

3. IZDVAJANJE, PREČIŠĆAVANJE I IDENTIFIKACIJA ORGANSKIH JEDINJENJA..... 43

3.1. Razdvajanje jedinjenja na osnovu razlike u hemijskim osobinama.....	43
3.2. Razdvajanje i prečišćavanje jedinjenja na osnovu razlika u fizičkim osobinama	43
3.2.1. Rastvaranje, ceđenje, dekantiranje i centrifugiranje.....	44
3.2.1.1. Rastvaranje.....	44
3.2.1.2. Ceđenje	44
3.2.1.3. Dekantiranje	48
3.2.1.4. Centrifugiranje	48
3.2.2. Ekstrakcija	48
3.2.2.1. Ekstrakcija čvrstih jedinjenja	48
3.2.2.2. Ekstrakcija iz rastvora	49
3.2.2.3. Ekstrakcija hemijski aktivnim rastvaračima	52
3.2.2.4. Kontinualna ekstrakcija tečnih supstanci	53
3.2.3. Kristalizacija	54
3.2.3.1. Izbor i karakteristike rastvarača za kristalizaciju	54
3.2.3.2. Tehnika prečišćavanja kristalizacijom	56
3.2.3.3. Prečišćavanje frakcionom kristalizacijom	59
3.2.4. Sublimacija	59
3.2.5. Destilacija	60
3.2.5.1. Obična destilacija	62
3.2.5.2. Vakuum destilacija	65
3.2.5.3. Frakciona destilacija	68
3.2.5.4. Destilacija vodenom parom.....	73
3.2.6. Hromatografija	76
3.2.6.1. Klasifikacija hromatografskih metoda.....	78
3.2.6.2. Tehnike hromatografskog razdvajanja	82
3.2.7. Određivanje osnovnih fizičkih konstanti organskih jedinjenja.....	87
3.2.7.1. Određivanje temperature topljenja	87
3.2.7.2. Određivanje temperature ključanja	90
3.2.7.3. Određivanje relativne gustine tečnosti	91
3.2.7.4. Određivanje indeksa prelamanja	91
3.2.8. Prečišćavanje organskih rastvarača	92

4. EKSPERIMENTI	95
4.1. Prečišćavanje organskih jedinjenja	95
4.1.1. Prečišćavanje acetanilida kristalizacijom iz vode i određivanje njegove temperature topljenja	95
4.1.2. Prečišćavanje naftalena kristalizacijom iz etanola i određivanje njegove temperature topljenja	96
4.1.3. Destilacija anilina vodenom parom, ekstrakcija, sušenje ekstrakta, destilacija etra i destilacija anilina	97
4.1.4. Frakciona destilacija smeše metanola i vode	98
4.1.5. Razdvajanje metiloranža i metilensko plavog adsorpcionom hromatografijom na koloni	99
4.2. Sinteze organskih jedinjenja	100
4.2.1. Etil-bromid (brometan)	100
4.2.2. Brombenzen (fenilbromid)	104
4.2.3. Nitrobenzen	108
4.2.4. <i>p</i> -Nitroacetanilid	113
4.2.5. <i>p</i> -Nitroanilin (<i>p</i> -aminonitrobenzen)	116
4.2.6. β -Naftalensulfonska kiselina	118
4.2.7. Pikrinska kiselina (2,4,6-trinitrofenol)	122
4.2.8. β -Naftol (2-hidroksinaftalen)	124
4.2.9. Anilin (aminobenzen)	127
4.2.10. Acetanilid (<i>n</i> -fenilacetamid)	130
4.2.11. Fenol (oksibenzen)	133
4.2.12. Metiloranž (heliantin)	139
4.2.13. Benzhidrol (difenilmetanol)	142
4.2.14. Difenilmetan (benzilbenzen)	147
4.2.15. Acetofenon (fenil-metil-keton)	150
4.2.16. Pinakol (2,3-dimetil-2,3-butandiol) i pinakolon (3,3-dimetil-2-butanon)	153
4.2.17. Bademova kiselina (α -oksifenilsirćetna kiselina)	158
4.2.18. Etil-acetat (etil estar sirćetne kiseline)	161
4.2.19. Dietil-oksalat (dietil estar oksalne kiseline)	165
4.2.20. Malonski estar (dietil estar malonske kiseline)	167
4.2.21. Acetamid (amid sirćetne kiseline)	170
4.2.22. Acetonitril (metil-cijanid)	172
4.2.23. Acetsirćetni estar (etil estar acetsirćetne kiseline)	174
4.2.24. Antranilna kiselina (<i>o</i> -aminobenzoeva kiselina)	178
4.2.25. Malahitno zeleno (4-((4-dimetilaminofenil)fenilmetil)- <i>N,N</i> -dimetilanilinijum-hlorid)	183
4.2.26. Hinolin (benzo[<i>b</i>]piridin)	186
4.2.27. Indigo (2,2'-diindoksil)	189
4.2.28. β -Pentaacetil <i>D</i> -glukoza (1,2,3,4,6-penta-O-acetil- β - <i>D</i> -glukopiranoza)	192
4.2.29. α -Pentaacetil <i>D</i> -glukoza (1,2,3,4,6-penta-O-acetil- α - <i>D</i> -glukopiranoza)	194
4.2.30. Fenil osazon <i>D</i> -glukoze	196
4.2.31. Saponifikacija masti i ulja	198

4.2.32. Fluorescein	200
4.2.33. Eozin	202
4.2.34. <i>p</i> -Nitroanilin crveno (1-((4-nitrofenil)azo)-2-naftol)	204
4.2.35. Glicin (aminosirćetna kiselina)	206
4.3. Šeme sinteze odabranih organskih jedinjenja	208
Etil-bromid	209
Nitrobenzen	211
Anilin	213
Acetanilid	215
Fenol	217
Metiloranž	219
Acetofenon	221
Etil-acetat	223
β -Naftalensulfonska kiselina	225
Benzhidrol	226
Hinolin	229
4.4. Izračunavanje prinosa organskih sinteza	232
4.5. Pristup izvorima naučnih informacija iz oblasti organske hemije	234
4.5.1. Primarna literatura	234
4.5.2. Sekundarna literatura	235
4.5.3. Način korišćenja literature	238
PRILOZI	241